

סימן א. בדין חזרה ביובל, נב"ע"ב

א. מתני'. ואלו שאין חוזרין ביובל; הבכורה, וחורש את אשתו, וחמייבם את אשת אחיו; וחמתנה – דברי ר"מ, וחכמים אומרים: חמתנה כמכר. רבי אלעזר אומר: כולם חוזרין ביובל. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: (אף) חורש את אשתו יחזיר לבני משפחה, וינכח מהן את הדמים:

ב. גמ'. מאי טעמא דרבי מאיר? מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל מתנה וירושא – לא, והני מירושא ירושה דמתנה מתנה, בכור – +דברים כ"א+ לתת לו פי שנים – מתנה קרייה רחמנא. וחורש את אשתו. ירושת הבעל דאורייתא. וחמייבם את אשת אחיו. בכור קרייה רחמנא.

ג. וחכמים אומרים מתנה כמכר. מאי טעמייהו דרבנן? +ויקרא כ"ה+ תשובו – לרבות את המתנה, והני כולו – ירושה נינהו, בכור – אמר קרא לתת לו פי שנים – מקיש חלק בכורה לחלק פשוט, מה חלק פשוט – ירושה, אף חלק בכורה ירושה:

ד. רבי אלעזר אומר כולם חוזרים ביובל. סבר לה כרבנן דאמרי תשובו – לרבות את המתנה, והני כולו – מתנה נינהו; בכור – לתת לו פי שנים – מתנה קרייה רחמנא, וחורש את אשתו – ירושת הבעל דרבנן, וחמייבם את אשת אחיו – בכור קרייה רחמנא.

ה. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: האחין שחלקו – לקוחות הן, ומחזירין זה לזה ביובל. מוטיב רב הושעיא: ואלו שאין חוזרין ביובל, הבכורה? אמר ליה ר' אלעזר: מאי אין חוזרין – אין חוזרין לבטלה מתקף לה רב שיש: מכלל דמאן דאמר חוזרין חוזרין לבטלה קאמר? קרי רב חמא עליה דרב שיש: +קחלת ז'+ טובה חכמה עם נחלה, ולא שמייע (להו) +מסורת השי"ס: [ליה] +הא, דכי אתי רבין אמר רבי יוחנן, ואמרי לה ר' אלעזר אמר משום רבי אלעזר בן שמוע: מאי חוזרין – חוזרין לבטלה.

נחלקו תנאים לגבי נדונים שונים אם חוזרים ביובל או לא :

חזרה ביובל

	רבי מאיר	חכמים	ר"א
בכור, יבם וירושת האשה	לא חוזר	לא חוזר	חוזר
מתנה	לא חוזר	חוזר	חוזר

לר"מ בכולם לא חוזר; לר"ש בכולם חוזר; לחכמים יש חילוק בין השורה העליונה לתחתונה. כיוון שכל אחד מהדינים הללו תלוי במשתנים שונים נדון בשלוש קבוצות שונות.

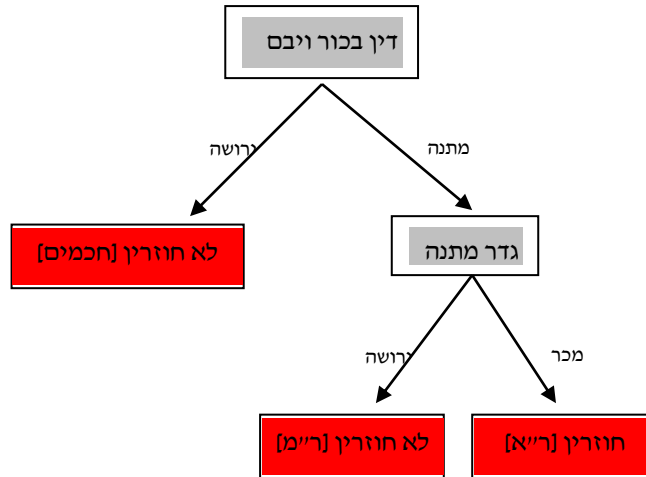
דין המתנה

דין זה תלוי בשאלה אם מתנה כמכר או כירושא. לכו"ע מכר חוזר ביובל, וירושא לא חוזרת. לר"מ מתנה כירושא (מכר הוא דאמר רחמנא דליהדר ביובל) ולא חוזרת, ולחכמים ור"א מתנה כמכר (תשובו לרבות את המתנה) וחוזרת.

דין בכור ויבם

דינם של אלו תלויים בשני משתנים :

- האם בכור ויבם מוגדרים כמתנה או כירושא
- האם דינו של מכר כמתנה או כירושא

ר"א מגדיר בכור ויבם כמתנה, וכמו כן הוא מגדיר מתנה כמכר, ולכן הם חוזרים ביובל. חכמים חולקים עליו במשתנה הראשון, ומגדירים בכור ויבם כירושה, ור"מ חולק עליו במשתנה השני, שאמנם בכור ויבם כמתנה, אך חולק עליו במשתנה השני ומגדיר מתנה כירושה, ולכן לפי בין לפי חכמים ובין לפי ר"מ לא חוזרים ביובל. כך יוצא שלמרות שבדין מתנה (שורה עליונה) חכמים כר"א, בדין בכור ויבם הם מסכימים להלכה עם ר"מ, דווקא בגלל שהם לא מסכימים עם ר"א ור"מ במשתנה הראשון.

דין ירושת האשה

דין זה תלוי במשתנה אחד: האם ירושת הבעל (שהבעל יורש את אשתו) דאורייתא (ודינה כירושה רגילה שלא חוזרת) או דרבנן (וחוזרת). לר"מ וחכמים דאורייתא ולר"א דרבנן.